

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Πλάτωνας «Πολιτεία» (514A- 515A)

(Το διδαγμένο κείμενο κι η μετάφρασή του δε δίνονται λόγω οικονομίας του χώρου)

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Δημοσθένης Ὀλυνθιακός Γ, 32, 7-17.

Οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο γ' ὑμᾶς ἀγνοεῖν δεῖ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ψήφισμ' οὐδενὸς ἄξιόν ἐστιν, ἂν μὴ προσγένηται τὸ ποιεῖν ἐθέλιν τά γε δόξαντα προθύμως [ὑμᾶς]. εἰ γὰρ αὐτάρκη τὰ ψηφίσματ' ἦν ἢ ὑμᾶς ἀναγκάζειν ἃ προσήκει πράττειν ἢ περὶ ὧν γραφεῖ διαπραξασθαι, οὔτ' ἂν ὑμεῖς πολλὰ ψηφιζόμενοι μικρά, μᾶλλον δ' οὐδὲν ἐπράττετε τούτων οὔτε Φίλιππος τοσοῦτον ὑβρίκει χρόνον· πάλαι γὰρ ἂν εἵνεκά γε ψηφισμάτων ἐδεδώκει δίκην, ἀλλ' οὐχ οὕτω ταῦτα ἔχει· τὸ γὰρ πράττειν τοῦ λέγειν καὶ χειροτονεῖν ὕστερον ὢν τῇ τάξει, πρότερον τῇ δυνάμει καὶ κρεῖττον ἐστίν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε το απόσπασμα: «Μετὰ ταῦτα δὴ... Ὅρῳ, ἔφη».

A1. Να ερμηνεύσετε, με βάση το κείμενο που σας δίνεται, τους συμβολισμούς: **πρὸς τὸ φῶς, ἐν δεσμοῖς, ἀνδριάντας.**

A2. Ποια μέθοδο χρησιμοποιεῖ ο Σωκράτης στην ενότητα αυτή για να διατυπώσει τις θέσεις του; Προσεγγίζει καθόλου τις μεθόδους των σοφιστών;

A3. Πώς εξηγεί ο Πλάτων την άποψή του ότι στη δικαιοσύνη εμπεριέχονται και οι τρεις άλλες αρετές;

A4. Να σχηματίσετε σύνθετα στα νέα ελληνικά με τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **πάθει, φύσιν, σκέλη, ὁδόν, κύκλω.**

B. Να μεταφράσετε το κείμενο.

B1. Να γράψετε τους ζητούμενους γραμματικούς τύπους:

- **προσγένηται:** γ' ενικό προστακτικής Αορίστου Β'
- **γραφεῖ:** β' ενικό προστακτικής ίδιου χρόνου
- **ὑβρίκει:** το ίδιο πρόσωπο στο Μέλλοντα
- **ἔχει:** το β' πληθυντικό πρόσωπο στον Αόριστο Β' στην ίδια ἐγκλίση
- **ἐδεδώκει:** το γ' ενικό υποτακτικής Αορίστου στην ίδια φωνή.

- B2.**
- **ὑμᾶς:** ο ίδιος τύπος στο α' πρόσωπο
 - **αὐτάρκη:** κλητική ενικού αριθμού στο ίδιο γένος
 - **πολλά:** ο ίδιος τύπος στον υπερθετικό βαθμό
 - **οὐδὲν:** δοτική ενικού στο θηλυκό γένος
 - **ψηφισμάτων:** η ίδια πτώση στον άλλο αριθμό

Γ1. Να αναγνωρισθούν συντακτικά οι ακόλουθοι ὀροι:

ἀγνοεῖν, ἄξιόν, αὐτάρκη, ταῦτα, τῇ δυνάμει.

Γ2. **Ψηφιζόμενοι:** Να αναγνωρισθεῖ συντακτικά η μετοχή και να αναλυθεῖ σε αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.

Γ3. Να γράψετε τον υποθετικό λόγο της περιόδου («Οὐ μὴν οὐδ'... προθύμως [ὑμᾶς].») και να τον χαρακτηρίσετε ως προς το εἶδος του.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. πρὸς τὸ φῶς: Η είσοδος της σπηλιάς, στην αλληγορία του σπηλαίου, απέχει πολύ από το βάθος και είναι ανηφορική έτσι ώστε το φως του ήλιου δεν μπορεί να εισδύσει στο εσωτερικό της σπηλιάς. Ο ίδιος ο ήλιος με το φως που εκπέμπει και καταυγάζει τον κόσμο είναι η ύψιστη ιδέα, η ιδέα του Αγαθού, ο απώτερος σκοπός του ανθρώπου. Η πορεία του ανθρώπου προς το φως είναι η γνωστική πορεία της ψυχής προς τον νοητό κόσμο. Συμβολίζει την κοπιώδη πορεία στο χώρο της φιλοσοφίας, την εκπαίδευση και την πνευματική αναζήτηση του ανθρώπου που αποσκοπεί να φτάσει στη γνώση των Ιδεών, δηλαδή στη γνώση της αλήθειας με τη νόηση και την παιδεία και, επομένως, τη μεταστροφή του σε φιλόσοφο-βασιλέα. Έτσι, ο αισθητός κόσμος, η εικασία και η δόξα αντιστοιχούν στον κόσμο εντός της σπηλιάς κατά ανιούσα πορεία, από τον χαμηλότερο και σκοτεινότερο χώρο προς τον υψηλότερο και φωτεινότερο, εντός σπηλιάς. Από την άλλη, ο πνευματικός κόσμος η διάνοια και η νόηση αντιστοιχούν στον κόσμο έξω από τη σπηλιά κατά ανιούσα πορεία πάλι, δηλαδή από τον φωτεινό χώρο στην πηγή του φωτός (Ιδέα του Αγαθού).

ἐν δεσμοῖς: Είναι οτιδήποτε εμποδίζει τη γνώση της αληθείας, όπως η άγνοια, η παραπληροφόρηση, η εμμονή στην υλική ευμάρεια, είναι οι αισθήσεις που μας κρατούν δέσμιους και δεν μας αφήνουν να αντιληφθούμε την πραγματικότητα με τη βοήθεια της λογικής και υπό το φως του ορθού λόγου. Αν το ξετάσουμε σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, οι αλυσίδες μπορούν να παρομοιαστούν με τα εμπόδια που συναντάμε στη ζωή μας, με την προσήλωσή μας στα υλικά αγαθά που μας κρατούν μακριά από τη θέαση του αγαθού, με τις προκαταλήψεις και τις πεποιθήσεις που διαμορφώνονται από την προφορική ή ποιητική παράδοση.

ἀνδριάντας: Πρόκειται για εικόνες φυσικών αντικειμένων που προέρχονται από το ανώτερο ὄρατόν. Ότι υπάρχει στη σπηλιά(με την εξαίρεση των φερόντων και των ίδιων των δεσμωτών), είτε είναι σκευή είτε σκιές, θα πρέπει να θεωρηθούν ως λιγότερο φωτεινά και αληθή από τα ορατά που βρίσκονται εκτός σπηλιάς. Ο λόγος είναι ότι δεν αντλούν το φως και την αλήθειά τους από τον ήλιο αλλά από το φως του πυρός.

- A2.** Το θέμα, λοιπόν, της αλληγορίας του σπηλαίου είναι η παιδεία («παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας») ως στροφή της ψυχής προς το φως, δηλαδή προς την ιδέα του αγαθού, και συγκεκριμένα: α) η επίδραση την οποία ασκεί η παιδεία στη φύση του ανθρώπου και β) η υποχρέωση που έχουν οι ορθά πεπαιδευμένοι (οι φιλόσοφοι) να φωτίσουν με την παιδεία και τους άλλους ανθρώπους. Βέβαια αυτά τα θέματα εξετάζονται στο πλαίσιο της ορθής πολιτείας, η οποία προϋποθέτει ορθή παιδεία. Ο Σωκράτης από την αρχή της ενότητας δηλώνει κατευθείαν στο Γλαύκωνα ότι αυτή η εικόνα που θα του περιγράψει είναι μια παρομοίωση της ανθρώπινης φύσης («τὴν ἡμετέραν φύσιν»), όπως αυτή διαμορφώνεται με την παιδεία ή με την απουσία της παιδείας («παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας») που αποτελεί και το θέμα που θα απασχολήσει το Σωκράτη. Με το ρήμα «ἀπεικασον» γίνεται φανερό ότι ο Σωκράτης θα μιλήσει μεταφορικά, χρησιμοποιώντας μια παρομοίωση. Η παρομοίωση, όταν υπερβαίνει τα όρια μιας πρότασης και εκτείνεται σε ολόκληρη παράγραφο ή σε ολόκληρο κείμενο, ονομάζεται αλληγορία. Με την αλληγορία ο ομιλητής μιλά συμβολικά, περιγράφει μια πραγματικότητα πίσω από την οποία, ωστόσο, υποδηλώνονται άλλα πράγματα. Εδώ, λοιπόν, ο Σωκράτης θα περιγράψει λεπτομερώς μια εικόνα με καθαρά συμβολικό περιεχόμενο. Συγκεκριμένα, καλεί τον Γλαύκωνα να παρομοιάσει τον κόσμο με ένα μισοσκοτεινό χώρο σαν σπηλιά και τους ανθρώπους με δεσμώτες. Ο Πλάτωνας παρουσιάζει τους συνομιλητές του Σωκράτη να καταφεύγουν συχνά στην αφήγηση μύθων. Πρόκειται για μια τεχνική των σοφιστών, την οποία ο Πλάτωνας δε φαίνεται να εκτιμά και να εμπιστεύεται. Παρόλα αυτά βλέπουμε ότι στο σημείο αυτό ο Σωκράτης μιλά με έναν αλληγορικό τρόπο. Η διαφορά είναι ότι οι μεν σοφιστές χρησιμοποιούν το μύθο ως αποδεικτικό στοιχείο των θέσεών τους, ως δεδομένο το οποίο οδηγεί σε ασφαλή συμπεράσματα, ενώ ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί τους μύθους ή την αλληγορία, όπως εδώ, δίνοντάς τους συμβολική διάσταση. Ο μύθος δεν αποτελεί για τον Πλάτωνα αναμφισβήτητη αλήθεια αλλά ένα συμπλήρωμα της θεωρητικής του σκέψης. Τον χρησιμοποιεί πάντοτε όμως για να συμπληρώσει μιαν αυστηρή φιλοσοφική απόδειξη, όχι ως αυτόνομο τρόπο, ισοδύναμο με τις άλλες φιλοσοφικές μεθόδους, για να οδηγηθεί ο άνθρωπος στη γνώση.
- A3.** Βλ. σχολικό βιβλίο σελ. 101-102 («Τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν...ἐπιβάλλει τον αυτοέλεγχο»)
- A4.** **πάθει:** παθολόγος, ευπαθής · **φύσιν:** φυσιολογικός, αστροφυσιικός · **σκέλη:** περισκελίδα, διασκελίζω · **ὁδόν** οδοποιία, οδοκαθαριστής · **κύκλω:** ανακύκλωση, περικύκλωση.
- B.** «Αλλά όμως ούτε εκείνο βέβαια δεν πρέπει ν' αγνοείτε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι δηλαδή ἓνα ψήφισμα τίποτε δεν αξίζει, ἂν δεν προστεθεῖ και το να θέλει κανεῖς να κάνει πρόθυμα αὐτά βέβαια που αποφασίστηκαν. Γιατί, ἂν τα ψηφίσματα ἦταν αρκετά ἢ εσάς να αναγκάζουν να κάνετε ὅσα πρέπει ἢ να πραγματοποιοῦν αὐτά για τα οποία γράφτηκαν, οὔτε εσείς, ἂν και αποφασίζετε πολλά, δε θα κάνετε λίγα ἢ μάλλον τίποτε ἀπὸ αὐτά, οὔτε ο Φίλιππος θα αὐθαδίαζε τόσο πολὺ καιρό· γιατί ἀπὸ παλιά θα εἶχε τιμωρηθεῖ βέβαια χάρη στα ψηφίσματα. Αλλά τα πράγματα δεν ἔχουν ἔτσι· γιατί ἡ πράξη, ἂν και στη σειρά ακολουθεῖ τα λόγια και τις αποφάσεις, προηγείται στη δύναμη και εἶναι ἀνώτερη».
- B1.**
- προσγενέσθω
 - γράφῃθι
 - ὕβριεῖ
 - ἔσχετε
 - δῶ
- B2.**
- ἡμᾶς
 - αὐταρκες
 - πλείστα
 - οὐδεμιᾶ
 - ψηφίσματος
- Γ1.**
- ἀγνοεῖν: υποκείμενο στο ἀπρόσωπο ρήμα δεῖ (τελικό ἀπαρέμφατο)
 - ἄξιον: κατηγορούμενο στο υποκείμενο «ψήφισμ'» ἀπὸ το συνδετικό ρήμα «ἐστίν»
 - αὐτάρκη: κατηγορούμενο στο «τά ψηφίσματ'» ἀπὸ το συνδετικό ρήμα «ἦν»
 - τῇ δυνάμει: δοτική της αναφοράς (ετερόπλευτος επιρρηματικός προσδιορισμός) ἀπὸ το «κρεῖττον ἐστίν».
- Γ2.**
- ψηφίζόμενοι: επιρρηματική ἐναντιωματική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο («ὕμεις») του ρήματος («ἐπράττετε»)
- εἰ καὶ ἐψηφίζεσθε
- Γ3.** Υπόθεση: ἂν μὴ προσγένηται (ἂν + υποτακτική)
Απόδοση: ὅτι ψήφισμ' οὐδενὸς ἄξιόν ἐστιν (ειδική πρόταση)
- Πρόκειται για ἐξαρτημένο υποθετικό λόγο της ἀόριστης ἐπανάληψης στο παρόν-μέλλον που ἐξαρτάται ἀπὸ το ἀπαρέμφατο «ἀγνοεῖν». Κατὰ τη μετατροπὴ του σε ἀνεξάρτητο λαμβάνει την ἐξῆς μορφή:
Υπόθεση: ἂν μὴ προσγένηται (υποτακτική)
Απόδοση: ἐστίν (οριστική ἐνεστώτα)

Επιμέλεια

Ζερβουδάκης Νίκος, Μανρακάκης Μανόλης, Ξημεράκη Κατερίνα, Ρούπα Μαρία
Τζάνου Χρύσα, Ψαράκη Μάρω, Ψαρουδάκη Χριστιάννα

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ